

บทที่ 4

เครื่องแต่งกายของชาว เข้ายับชีวิตทางสังคม

ในบทนี้จะศึกษาลักษณะของเครื่องแต่งกาย (ได้แก่ รูปทรง สัดส่วน สี สัน ลวดลาย ตำแหน่งในการสวมใส่) ที่ผลิตขึ้นจากพรพรรณของชาวเข้ายับ เพื่อวิเคราะห์ความสำคัญที่ชาวเข้ายับได้ออกแบบ ประดิษฐ์ ตัดเย็บ หรือเลือกซื้อเครื่องแต่งกายลักษณะต่างๆ เพื่อใช้สวมใส่ในการดำเนินชีวิตทางสังคมเพื่อแสดงความเป็นเข้ายับ

โดยในการนำเสนอข้อมูล จะกล่าวถึงลักษณะของเครื่องแต่งกายในแต่ละรูปแบบก่อน และจากนั้นจึงจะวิเคราะห์ความสำคัญของการออกแบบ ประดิษฐ์ ตัดเย็บเครื่องแต่งกาย

เครื่องแต่งกายที่แสดงความเป็นเข้ายับ

"เข้ายับ" เป็นชนเผ่าที่มีวัฒนธรรมทางการแต่งกายเป็นเอกลักษณ์ประจำกลุ่มมานานนับศตวรรษ ชาวเข้ายับเชื่อกันว่า ชุดประจำเผ่านี้ กษัตริย์จินทรงพระราชทานให้แก่ พันหู บรรพบุรุษของชาวเข้ายับที่ได้ช่วยปราบกบฏต่างเมืองได้สำเร็จ เพื่อใช้สวมใส่เข้าพิธีอภิเษกสมรสกับพระราชธิดาของพระองค์ (มงคล จันทร์บำรุง, 2528 : 1-2)

จากการศึกษาข้อมูลที่มีผู้ศึกษาไว้แล้วทำให้ทราบว่า ชุดที่แสดงความเป็นเข้ายับแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ ของผู้หญิง และของผู้ชาย

- ชุดของผู้หญิง ประกอบด้วย 5 ชิ้นหลักคือ ผ้าโพกศีรษะ (สีแดง-สีดำ) เสื้ออกกางเกง และผ้าคาดเอว
- ชุดของผู้ชาย ประกอบด้วย เสื้อ และกางเกง

นอกจากนี้ยังมีเครื่องแต่งกายชิ้นอื่นๆ อีกที่จะใช้สวมใส่เพิ่มเติมในกรณีพิเศษ ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

ผู้วิจัยจะจำแนกเครื่องแต่งกายชุดที่แสดงความเป็นเข้าออกเป็นชิ้นๆ ตามตำแหน่งในการสวมใส่บนอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกายดังนี้

1. เครื่องแต่งกายที่ใช้กับส่วนศีรษะ ได้แก่ หมวก ผ้าโพกศีรษะ ผ้าคาดหัว
2. เครื่องแต่งกายที่ใช้กับลำตัวส่วนบนตั้งแต่คอถึงเอว ได้แก่ เสื้อ ผ้าคาดอก ผ้าคาดเอว
3. เครื่องแต่งกายที่ใช้กับลำตัวส่วนล่างตั้งแต่เอวถึงปลายเท้า ได้แก่ กางเกง

1. เครื่องแต่งกายที่ใช้กับส่วนศีรษะ

เครื่องแต่งกายที่ใช้สวมใส่ในตำแหน่งนี้มี 3 ชนิด คือ

1.1 หมวก (หมวก)

หมวกเอกลักษณ์เฉพาะเผ่าของชาวเขาแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ

- หมวกเด็กชาย

ผู้ใช้ : เด็กผู้ชายอายุแรกเกิด - 2 ขวบ

การตัดเย็บจะใช้ผ้ามันหรือผ้าฝ้ายทอมือสีดำ ตัดเป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วจำนวน 6 ผืน นำผ้าทั้งหมดเย็บติดกันเป็นรูปหมวก ชายผ้าด้านล่างติดด้วยและประดับด้วยผ้าแถบพื้นสีดำประดับลายปักดอก นิยมใช้ผ้าพื้นสีแดงตัดเป็นรูปกลีบดอกไม้เย็บติดรอบหมวก บนสุดของหมวกติดพู่ไหมพรมสีแดงตัดเป็นก้อนกลม และที่บริเวณข้างหูอีกข้างละ 1 อัน

ภาพที่ 1 : หมวกเด็กชาย

ความสำคัญ

ชาวเข่าบอกว่า การตัดเย็บหมวกเด็กชายก็เพื่อจะนำไปสวมใส่ป้องกันศีรษะที่ยังไม่แข็งแรงของเด็ก เพราะถ้าถูกลมจะทำให้ไม่สบายได้ เมื่อยังอาศัยอยู่บนคอกเด็กจะสวมหมวกจนโตทีเดียว แต่ปัจจุบันอากาศร้อนจึงใส่แค่ 2 ขวบก็พอ หลังจากนั้นเด็กก็จะรำคาญและเลิกใส่เอง

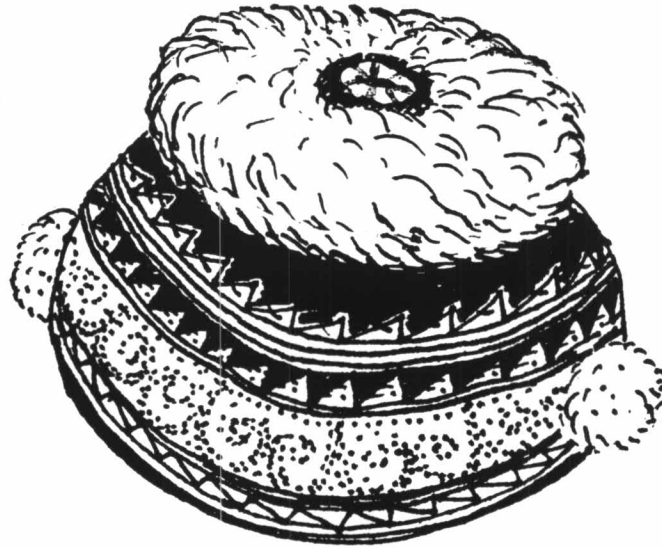
การใช้ผ้าในการตัดเย็บจะขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง ถ้าเป็นผู้มีฐานะดีส่วนใหญ่จะนิยมใช้ผ้าเนื้อมันซึ่งมีราคาแพงเพราะเห็นว่าจะมีความสบายกว่าผ้าฝ้าย ตัดเป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว 6 ชั้น เพื่อให้ความสะดวกในการเย็บต่อกันเป็นรูปหมวกและมีความลงตัวพอดีในการประกอบเป็นรูปทรงของหมวก การประดับด้ายถักโดยรอบหมวกเพื่อกันชายผ้ารอบ

หมวกรูป ีระดับผ้าแถบสีดำปักลายเพื่อความสวยงามและโชว์ฝีมือการปักและบุคลิกภาพของผู้เป็นมารดา ซึ่งโดยมากมารดาจะตัดเย็บให้ เพราะหากลายปักมีความละเอียดและเรียบร้อยอย่างพอดีก็แสดงว่ามารดาเป็นผู้มีความขยันหมั่น ที่จะปักดอกเพื่อประดับหมวกลูกชายของตนอย่างสวยงาม การตัดรูปกลีบดอกไม้ติดโดยรอบ แสดงถึงความเป็นเด็กที่ยังเปราะบางเหมือนกลีบดอกไม้ใช้สีแดงเพื่อแสดงถึงความยินดีที่มีเด็กเกิดมาในครอบครัว และเพื่อเป็นสิริมงคลแก่เด็ก พู่ไหมพรมสีแดงนอกจากประดับเพื่อความสวยงามแล้ว ยังใช้ปิดส่วนบนของหมวกที่เย็บติดกัน และประดับอีก 2 อันที่บริเวณข้างหูเพื่อความสวยงาม การประดับพู่แดงบนหมวกนั้นนอกจากเพื่อความสวยงามแล้วจากการที่ได้ศึกษาความเชื่อของชาวเข่า จะเห็นได้ว่าเป็นการแสดงสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของการแสดงออกถึงความเป็นเข่าของผู้สวมใส่ เพราะเข่าเป็นชนเผ่าเดียวที่มีการประดับพู่แดงบนเครื่องแต่งกายที่แสดงเอกลักษณ์ประจำเผ่าของตนที่แตกต่างจากเผ่าอื่น

- หมวกเด็กหญิง

ผู้ใช้ : เด็กผู้หญิงแรกเกิด - 2 ขวบ

ใช้ผ้าพื้นสีดำตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีความกว้างยาวพอดีกับศีรษะของเด็กชายผ้าด้านข้างติดด้วยหรือเส้นไหมสีแดงพันลวดเงินขลิบโดยรอบ และประดับด้วยแถบผ้าสีดำปักลายดอกรอบชายหมวก เย็บปลายผ้าทั้ง 2 ของด้านกว้างติดกันเป็นวงกลม รวบส่วนบนให้เข้าหากันติดพู่ไหมพรมสีแดงเป็นวงกลมรอบช่วงที่เย็บติดกันด้านบน ข้างหูทั้งสองประดับพู่แดงข้างละ 1 อัน

ภาพที่ 2 : หมวกเด็กหญิง

ความสำคัญ

หมวกเด็กหญิงถูกประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อใช้ประโยชน์เช่นเดียวกับหมวกเด็กชาย คือ ใช้ป้องกันศีรษะที่ยังไม่แข็งแรงของเด็ก การตัดเย็บที่ต่างกันเพื่อแสดงความแตกต่างของเด็กผู้สวมใส่ว่าเป็นเด็กหญิงหรือเด็กชาย การประดับเส้นไหมพรมสีแดงที่พันด้วยลวดเงินเพื่อแสดงถึงฐานะของผู้ปกครองเช่นเดียวกับการเลือกใช้ผ้าของเด็กชาย ประดับด้วยถักรอบปลายหมวกเพื่อกันชายผ้ารุ่ม แถบผ้าปักที่เย็บติดโดยรอบนอกจากเพื่อความสวยงามแล้ว ยังแสดงถึงบุคลิกภาพของผู้เป็นมารดาเช่นเดียวกับหมวกเด็กชาย ประดับพู่ไหมพรมสีแดงเพื่อใช้บังชายผ้าที่เย็บติดกันด้านบน ประดับพู่ที่ข้างหูเพื่อความสวยงาม และเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงการเป็นเด็กเข้าเช่นเดียวกับการประดับพู่แดงของหมวกเด็กชาย

- หมวกหมอผี (หะ เป้ว หมัว)

ผู้ใช้ : หมอผี

ใช้ผ้าสีดำตัดเย็บและประดับด้วยไหมพรมสีแดง รูปทรงของหมวกเมื่อมองด้านหน้าจะเห็นเป็นรูปทรงกลมตั้งขึ้น ด้านบนเย็บติดกันและแคบกว่าด้านล่าง

ภาพที่ 3 : หมวกหมอผี

ความสำคัญ

หมวกหมอผีมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับการสวมใส่ว่า สมัยก่อนเมื่อจะทำพิธีเชิญผี มีหมอผีคนหนึ่งเพิ่งเรียนวิชามาทำให้อย่างไม่เป็นที่รู้จักในบรรดาผีทั้งหลาย ทำพิธีเชิญอย่างไรก็ไม่มา

จึงประดิษฐ์หมวกขึ้น เพื่อใช้แสดงสัญลักษณ์ของการเป็นหมอผีในการประกอบพิธี รูปทรงของหมวกที่ตัดเย็บให้ตั้งสูงชันกว่าหมวกทั่วไปเพื่อแสดงความเด่นในการสวมใส่ ประดับไหมพรมสีแดงเพื่อความศักดิ์สิทธิ์และเพื่อความเป็นสิริมงคล

1.2 ผ้าโพกศีรษะ (ก่อง)

ผ้าโพกศีรษะของชาวเข่าจะมีอยู่ด้วยกัน 3 ลักษณะคือ

- ผ้าโพกศีรษะสีแดง

ผู้ใช้ : ผู้หญิง

ใช้ผ้าพื้นสีแดงตัดเย็บให้มีขนาด 40x75 ซม. ไม่ประดับลวดลายใดๆ ใช้พันรอบศีรษะเพื่อเก็บผมที่ทำด้วยขี้ผึ้งจนเหนียวเหนอะหนะให้เรียบร้อยโดยรอบศีรษะ แล้วเห็นชายผ้าไว้ที่ขอบผ้า

ภาพที่ 4 : ผ้าโพกศีรษะสีแดง

ความสำคัญ

การโรคีรณะของผู้หญิงเข้ามีเรื่องเล่าว่า สมัยก่อนเมื่อชาวเข้ายังอาศัยอยู่ในประเทศจีนไม่ได้โรคีรณะ แต่อยู่มาวันหนึ่งมีขุนนางจากราชสำนักจีนเดินทางมาเยี่ยมครอบครัวชาวเข้า ผู้เป็นพ่อจึงสั่งให้ผู้หญิงทุกคนในบ้านช่วยกันเตรียมอาหารเพื่อเลี้ยงรับรองขุนนางผู้นั้น และในระหว่างรับประทานอาหารอยู่ ขุนนางได้พบเส้นผมตกอยู่ในน้ำแกง จึงโกรธและสั่งปรับไหมเจ้าของบ้านเป็นเงินหลายตำลึง เมื่อขุนนางกลับไปแล้วผู้เป็นพ่อจึงคิดหาวิธีที่จะไม่ให้เกิดเหตุการณ์เช่นนั้นขึ้นอีก จึงสั่งให้ผู้หญิงทุกคนในบ้านโรคีรณะด้วยผ้าสีแดงชิ้นหนึ่งก่อนเพื่อเก็บผมด้วยขี้ผึ้ง

ชาวเข้ายังบอกถึงเหตุผลที่ผู้หญิงเข้าต้องโรคีรณะด้วยผ้าสีแดงว่าสมัยก่อนผู้หญิงเข้านิยมไว้ผมยาวมากเพราะเมื่ออยู่บนคอยสูงที่มีอากาศหนาวเย็น ความยาวของเส้นผมและการได้รวบผมเป็นก้อนไว้รอบศีรษะแล้วพันรอบด้วยผ้าอย่างแน่นหนา สามารถช่วยป้องกันความเย็นของอากาศที่อาจกระทบศีรษะซึ่งอาจทำให้ไม่สบาย

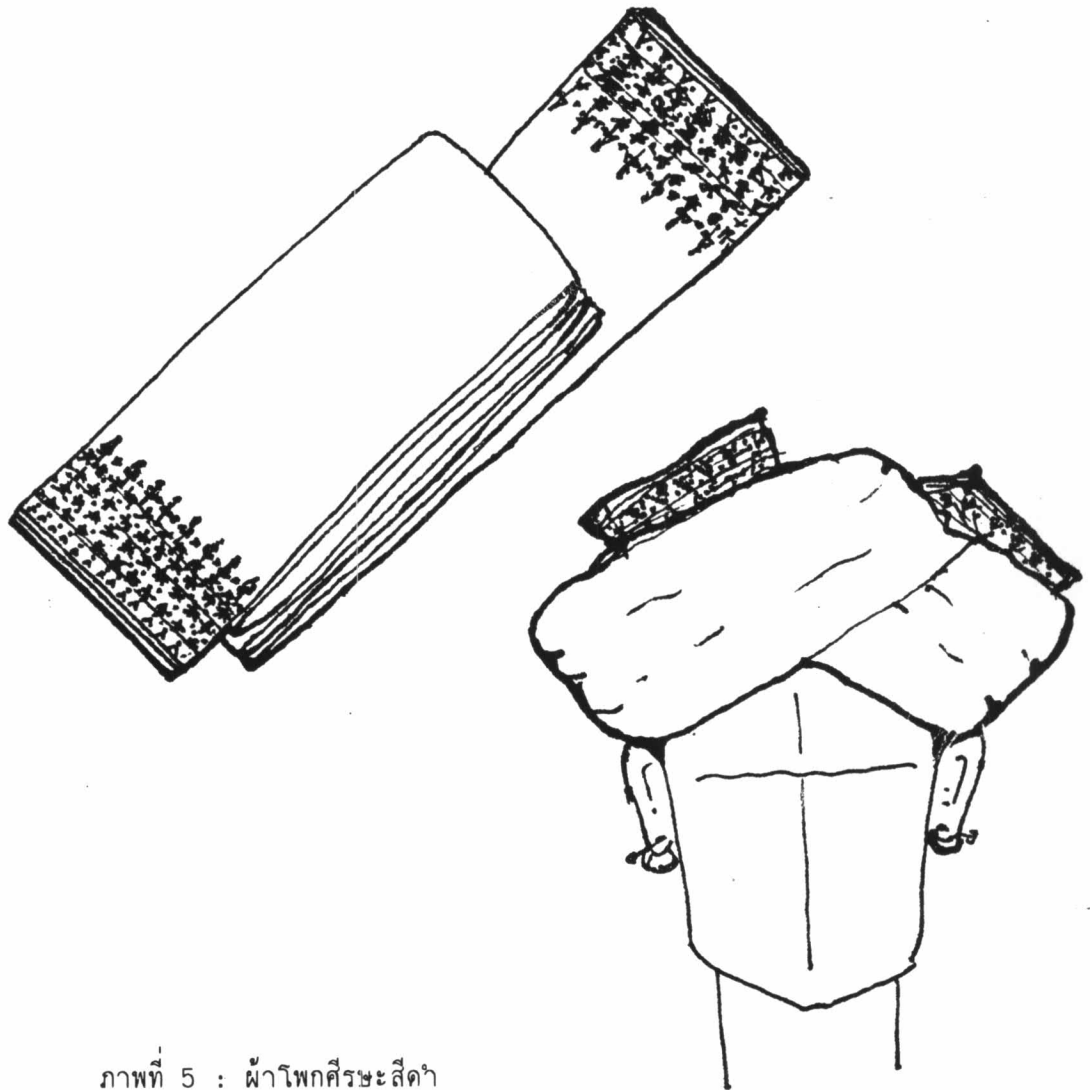
และนอกจากนั้น ในการทำความสะอาดเส้นผมแต่ละครั้งก็เป็นไปอย่างยากลำบาก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความหนาวเย็นที่ไม่เอื้อต่อการทำความสะอาดได้บ่อย เมื่ออาศัยอยู่บนคอยพวกเขาจะสระผม 2-3 เดือนต่อ 1 ครั้ง ดังนั้นการโรคีรณะจึงช่วยเก็บผมให้พ้นจากฝุ่นละออง หรือการที่ต้องเอาไฟมาลนผมเพื่อให้ขี้ผึ้งละลายเสียก่อนแล้วจึงค่อยๆ สระผมแล้วสระ แต่ถ้าโรคีโดยไม่ใช่ขี้ผึ้งก็ไม่ได้ ผมจะไม่อยู่ทรงจะร่วงหล่นลงมาเพราะการโรคีรณะของผู้หญิงเข้านั้น จะต้องทำให้เรียบร้อยไม่ให้เส้นผมโผล่ออกมาเลย ถ้ามีบ้างบริเวณหน้าผากและข้างหูก็ต้องโกนออกให้หมด ถ้าโผล่ออกมาจะแสดงถึงความเป็นคนไม่เรียบร้อยของผู้หญิงเข้าคนนั้น

ดังนั้นในอดีตขี้ผึ้ง จึงมีความจำเป็นมากในการแต่งทรงผมก่อนโรคีรณะด้วยผ้าชิ้นในสีแดงไว้ชิ้นหนึ่งก่อน เพื่อเอาไว้ซับเหงื่อและขี้ผึ้งที่อาจจะไหลเยิ้มออกมาเมื่อถูกแดด ผ้าผืนสีแดงนี้จะทำความสะอาดประมาณ 1 ครั้งต่อสัปดาห์ ผ้าผืนนี้จะไม่บักลายดอกเลยเพราะโรคีไว้ข้างในไม่มีใครเห็น

- ผ้าโพกศีรษะสีดำ

ผู้ใช้ : ผู้หญิง และผู้ชาย

ใช้ผ้าฝ้ายสีดำตัดให้มีขนาด 0.5x5 เมตร ปักลายดอกที่ปลายทั้ง 2 ข้าง และบริเวณกลางผืนผ้าเป็นช่วงๆ เวลาโพกจะพับด้านกว้างให้เหลือ 1/3 ของความกว้างจริงโดยให้ชายผ้าทั้ง 2 อยู่ตรงกลาง นำปลายผ้ายัดด้านใดด้านหนึ่งทาบไว้ข้างหูแล้วโพกไข้วมาด้านหลังศีรษะขึ้นมาบริเวณหน้าผากแล้วพับไปทับข้างหูอีกด้านหนึ่งจากนั้นก็โพกไข้วไปไข้วมาเหมือนครั้งแรกจนผ้าหมด

ภาพที่ 5 : ผ้าโพกศีรษะสีดำ

ความสำคัญ

การโพกผ้าสีดำนี้อาจใช้พันปิดผ้าสีแดงที่พันไว้รอบหนึ่งแล้ว ปักลายเพื่อความสวยงาม นอกจากนั้นวิธีการโพกผ้าฝืนนี้ยังสามารถบอกได้ถึงถิ่นที่อยู่อาศัยของผู้โพกได้ด้วย กล่าวคือ คนนอกทั่วไปเมื่อเห็นผู้หญิงโพกศีรษะด้วยผ้าปักลายก็คิดว่าเป็นเข้ แต่สำหรับชาวเข้เข้าด้วยกันเองแล้ว เวลาเจอผู้หญิงเข้าต่างหมู่บ้าน ถ้าเขาโพกศีรษะอยู่เราสามารถทราบได้ทันทีว่าเป็นเข้ที่อยู่ในชุมชนใด อย่างในบ้านห้วยแม่ซ้ายก็จะมีวิธีการโพกไม่เหมือนกับหมู่บ้านอื่นๆ ผู้หญิงในหมู่บ้านจะโพกผ้าในลักษณะเหมือนกัน เพราะถ้าใครโพกไม่เหมือนคนอื่นจะถูกมองว่าไม่ใช่พวกเดียวกัน และจะเป็นเรื่องที่ตลกขบขันไป และการโพกศีรษะยังแสดงถึงการเป็นผู้ใหญ่ของผู้หญิงเข้าด้วย เพราะผู้ที่โพกศีรษะได้นั้นจะต้องมีอายุครบ 14 ปี และที่สำคัญการโพกศีรษะของผู้หญิงชาวเข้ เป็นเอกลักษณ์ที่อย่างหนึ่งของการแสดงความเป็นคนเข้ ผ้าฝืนนี้โดยปกติผู้ใช้จะเป็นผู้หญิงเท่านั้น

แต่ในบางกรณีผู้ชายจะใช้โพกด้วย เพื่อแสดงความแตกต่างของตนเองกับบุคคลอื่นๆ อย่างเช่นในผู้ที่เข้าพิธีบวช (กว่า ตัง)

- ผ้าโพกสีขาว

ผู้ใช้ : ผู้ชาย

ใช้ผ้าดิบสีขาวขุ่นมาตัดเย็บเป็นผ้าฝืนยาวประมาณ 1 เมตร กว้าง 25 ซม. ไม่ประดับลวดลายใดๆ ใช้โพกศีรษะลักษณะเดียวกับผ้าโพกสีแดง

ความสำคัญ

การโพกศีรษะด้วยผ้าดิบสีขาวนี้ ชาวเข้ถือเป็นการไว้อาลัย ไว้ทุกข์ให้แก่ผู้ตาย ผู้โพกจะเป็นลูกชายของผู้ตายเท่านั้น ขนาดของการตัดเย็บจะให้พอดีกับการพันรอบศีรษะ

ของผู้ใช้ ไม่ระดับลวดลายเพราะไม่ต้องการความสวยงาม

2. เครื่องแต่งกายที่ใช้กับลำตัวส่วนบนตั้งแต่คอถึงเอว

เครื่องแต่งกายที่ใช้สวมใส่ในตำแหน่งนี้มี 5 ชนิด คือ

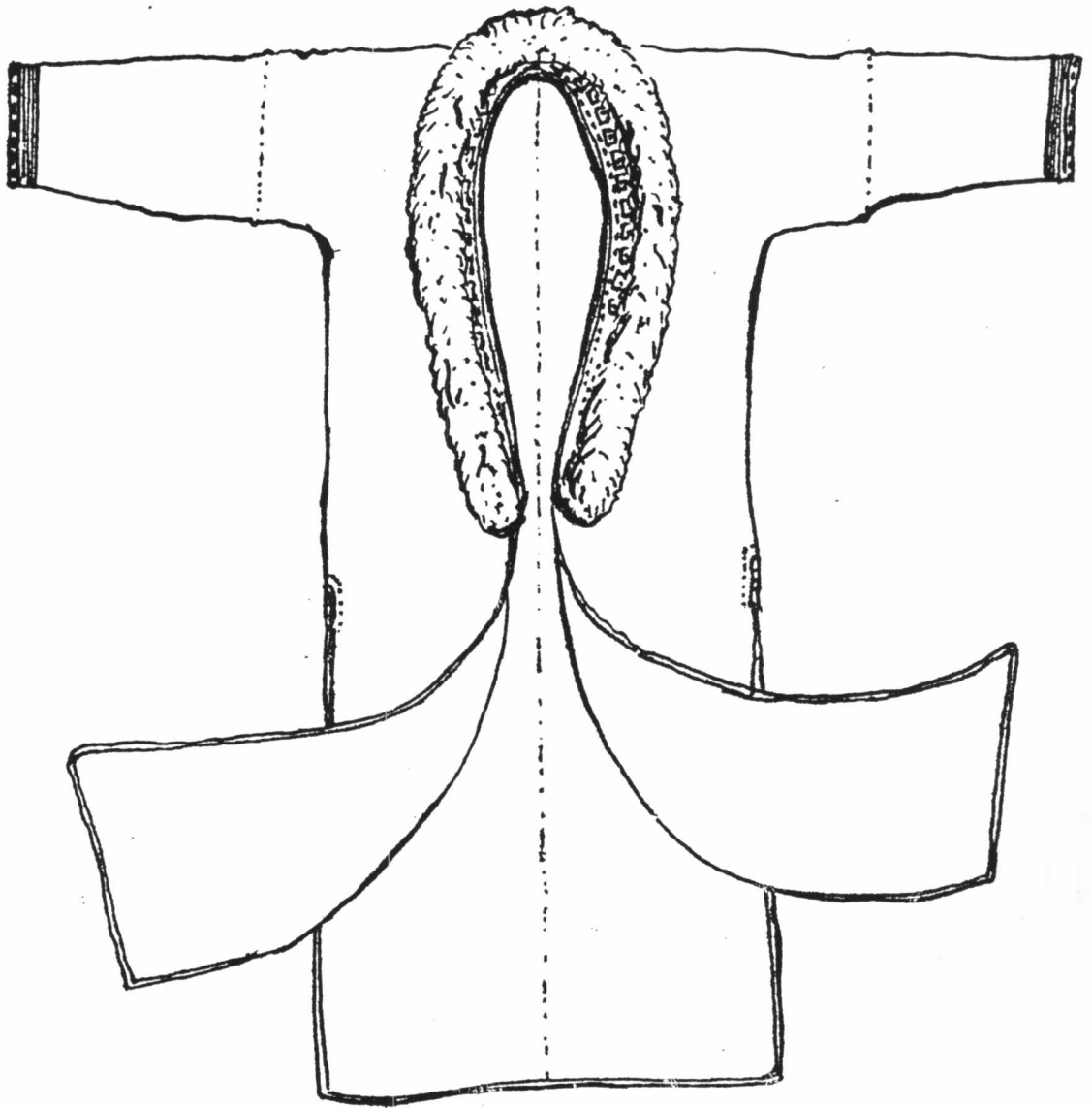
2.1 เสื้อ (ลุย)

ในวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวเขาค้ายชุดประจำเผ่า เสื้อจะมีอยู่ด้วยกัน 3 ลักษณะคือ

- เสื้อผู้หญิง

ผู้ใช้ : ผู้หญิง และผู้ชายในบางครั้ง

มีลักษณะเหมือนเสื้อคลุม ตัดเย็บด้วยผ้าฝ้ายทอมือสีดำ คอ V แขนยาว ตัวยาวถึงข้อเท้า ผ่าด้านหน้าตลอด ตัวเสื้อด้านข้างตั้งแต่เอวลงมาจะผ่าออกทำให้ชายเสื้อส่วนล่างมี 3 แผ่นคือ แผ่นหน้าผืนเล็ก 2 แผ่น และผืนใหญ่แผ่นหลัง 1 แผ่น เวลาสวมจะใช้ชายเสื้อ 2 แผ่นด้านหน้ายกขึ้นมาไขว้กันแล้วพันรอบเอวไปผูกเงื่อนด้านหลัง ผืนหลังแผ่นใหญ่คงปล่อยยาว คอเสื้อจะใช้ผ้าสีแดงกว้างประมาณ 5 ซม. เย็บติดโดยรอบ บริเวณตัวเสื้อรอบคอเรื่อยลงมาถึงหน้าท้องจะประดับด้วยพู่ไหมสีแดงเป็นพวง หลังพวงพู่ตั้งแต่ปลายคอเสื้อที่เย็บด้านในด้วยสีแดง เรื่อยลงมาถึงเอวจะมีสาบเสื้อกว้างประมาณ 2 นิ้ว สาบเสื้อนี้บางตัวประดับด้วยลายปักดอก บางตัวใช้ผ้าพื้นสีแดงเย็บติดเช่นเดียวกับบริเวณคอเสื้อ ปลายแขนเสื้อจะประดับด้วยแถบผ้าชิ้นเล็ก สีขาว น้ำเงิน สลับกัน 7 ชั้นและบริเวณปลายสุดจะขลิบด้วยด้ายสีแดงหรือด้านสีแดงที่พันรอบด้วยเส้นเงินเป็นช่วงๆ และขอบชายผ้าทั้งหมดตลอดแนวด้านในที่เหลือจากการติดสาบจะนำผ้าแถบสีน้ำเงินมาเย็บติดโดยรอบ

ภาพที่ 6 : เสื้อผ้าหนัง

ความสำคัญ

ชาวเขาเชื่อว่าเสื้อถูกประดิษฐ์ขึ้นมาจากความจำเป็นทางกายภาพ เพื่อใส่ปกปิดร่างกาย และแสดงความเป็นคนเข้าในขณะเดียวกัน แต่ส่วนประกอบต่างๆ ของตัวเสื้อมีความสำคัญดังนี้

ตัวเสื้อที่แขนยาว ตัวยาว เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศในอดีตที่เคยอาศัยอยู่บนดอยที่อากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปี ชายเสื้อด้านหน้า 2 ฟันที่ผ้าออกนั้นใช้พันรอบเอวเวลาสวมเสื้อเพื่อเปิดด้านหน้าให้เห็นส่วนกางเกงที่มีลายปัก และใช้มัดตัวเสื้อต่างเข็มขัดไม่ให้ตัวเสื้อยวบยารุ่มร่ามจนเกินไป ชายเสื้อ ด้านหลังที่ปล่อยยาวเพื่อใช้ปิดกางเกงด้านหลังที่ไม่มีลายปักดอก ปิดกันที่คลุมหลวมจากการสวมกางเกงซึ่งชาวเขาเชื่อว่าคูลแล้วไม่สวยงาม และยังใช้รอนึ่งกันกางเกงเปื้อนอีกด้วย

ส่วนของพู่แดง นอกจากจะใช้ประดับเพื่อความสวยงามของตัวเสื้อแล้ว ยังทำหน้าที่เหมือนกับผ้าพันคอป้องกันความหนาวเย็นอีกด้วย และนอกจากนั้นการประดับพู่แดงในขนาดที่ต่างกันแสดงได้ถึงสถานภาพทางการสมรสของผู้สวมใส่ เสื้อตัวนั้นด้วยกล่าวคือ หากพู่แดงอันใดมีขนาดใหญ่แสดงว่า หญิงเข้าผู้นั้นยังไม่มีครอบครัว ผู้ชายเข้าแลเห็นและพอใจก็จะร้องเพลงเกี้ยวไปได้ แต่หากพู่แดงมีขนาดเล็กก็แสดงว่า หญิงผู้สวมใส่มีครอบครัวแล้ว แต่ปัจจุบันการประดับพู่มีขนาดพอกๆ กันไปเสียหมด การสังเกตเรื่องสถานภาพทางการสมรสของผู้สวมใส่จึงไม่สามารถทำได้อีก : และนอกจากนั้น พู่แดงยังคือสัญลักษณ์ที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งของชุดประจำเผ่าที่ชาวเขาถือว่ามีความโดดเด่นในการแสดงความเป็นเข้าให้แก่บุคคลอื่นๆ ได้รับรู้ในชาติพันธุ์ของตน

ในส่วนของสาบเสื้อที่ซ่อนอยู่หลังพู่แดงนั้น นอกจากการปักดอกหรือก้นของเสื้อเพื่อความสวยงามแล้ว บริเวณนี้ยังสามารถแสดงถึงอุปนิสัยของผู้สวมใส่ซึ่งมักจะเป็นผู้ประดิษฐ์เองด้วยว่า มีความขยันมากน้อยเพียงใด หากเสื้อตัวใดมีลายปักก็แสดงว่าผู้สวมใส่เป็นคนขยัน แต่ถ้าตัวไหนมีเพียงผ้าก้นก็จะได้รับการดูถูกว่าเป็นคนขี้เกียจ เพราะบริเวณสาบเสื้อเพียงเล็กน้อยยังไม่ยอมปักดอกเลย แต่เมื่อได้สอบถามผู้ที่ไม่ปักดอกทำให้ทราบเพิ่มเติมว่าที่เขากล่าวกันว่าคนไม่ปักเป็นคนขี้เกียจนั้นก็เป็นส่วนหนึ่ง แต่บางคนฐานะยากจนก็ไม่มีเงินพอที่จะซื้อด้ายมาปักเพราะเห็น

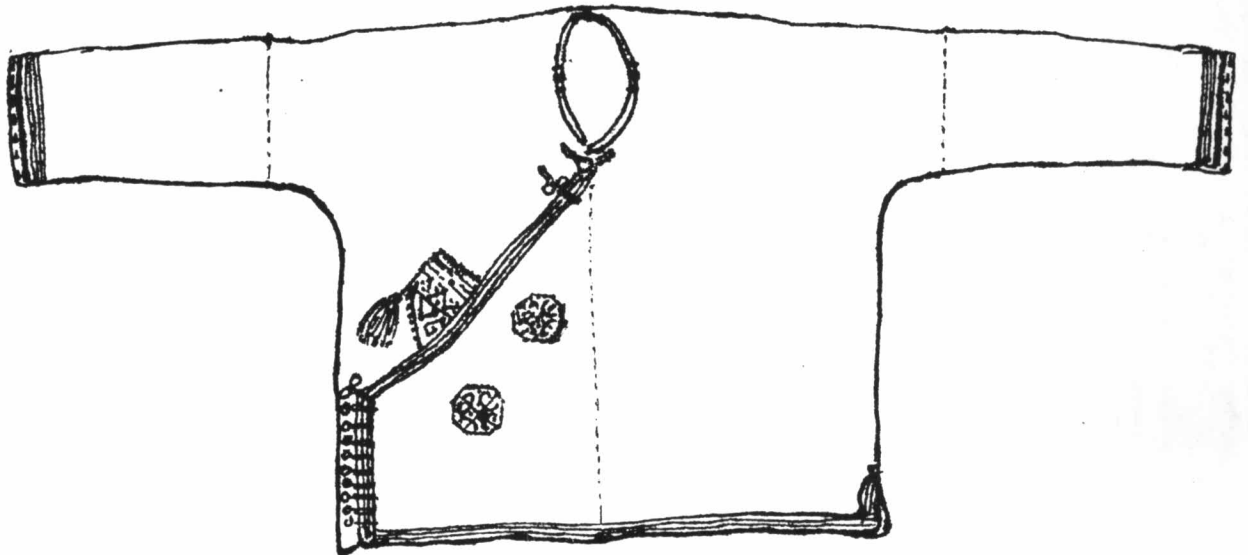
ว่ามีผู้แดงปิดอยู่แล้ว เก็บต้ายไปปักบริเวณอื่นๆ ที่คนอื่นได้ชัดเจน เพื่อให้เห็นความสวยงามดีกว่า และแผ่นเงินที่ใช้กลัดบริเวณอกเสื้อนั้น จากการศึกษาพบว่าไม่ได้ที่การประดับทุกตัว ผู้ที่จะประดับแผ่นเงินได้จะต้องเป็นคนมีฐานะดีเท่านั้น เพราะเงินมีราคาแพง ดังนั้น การประดับแผ่นเงินที่ตัวเสื้อนี้ จึงสามารถกล่าวได้ว่าเป็นชิ้นส่วนหนึ่งของเครื่องแต่งกายที่แสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้สวมใส่ได้

โดยปกติในความเชื่อของชนเผ่าผู้ชายจะสวมเสื้อผู้หญิงไม่ได้เพราะถือว่าผู้หญิงเป็นเพศที่ไม่มีฝีมือครองเฉพาะต้องอาศัยฝีมือจากผู้เป็นพ่อหรือสามีเท่านั้น แต่ในบางกรณีทางพิธีกรรมผู้ชายจะสวมเสื้อของผู้หญิงเพื่อเป็นการแสดงความระลึกพระคุณแม่ที่ได้อบรมเลี้ยงดูมา ดังเช่นการสวมใส่ในพิธีที่ว่า ดัง

- เสื้อผู้ชาย

ผู้ใช้ : ผู้ชาย

ตัดเย็บด้วยผ้าสีดำ อาจเป็นผ้าฝ้ายทอมือหรือผ้าเนื้อมัน ผ่าอกไขว้ไปข้างๆ เล็กน้อยแบบเสื้อคนจีน มีลวดลายติดอยู่เป็นแถบแคบๆ ตามแนวที่ผ่าลงมา ติดกระดุมเงินซึ่งทำเป็นลูกกลมๆ ที่คอ และรักแร้เป็นแนวลงไปกับเอว เสื้อตัวยาวคลุมเอว

ภาพที่ 7 : เสื้อผู้ชาย

ความสำคัญ

การตัดเย็บเสื้อผู้ชายเข้าจากการศึกษาพบว่าก็เพื่อปกปิดร่างกายและแสดงความเป็นเข้า เสื้อผู้ชายจะไม่ประดับลวดลายมากนักเพราะด้วยความเชื่อที่ว่าผู้ชายที่แต่งตัวมากๆ จะเหมือนผู้หญิง เสื้อของผู้ชายจึงประดับลวดลายแต่พองามเท่านั้น การประดับลูกกระพรวนเพื่อใช้เป็นกระดุมในติดเสื้อ 2 ด้านเข้าด้วยกัน ลูกกลมนี้จะมี 2 ชนิดคือ ที่ทำด้วยเงินและทำด้วยอลูมิเนียม ซึ่งความแตกต่างของการเลือกใช้วัสดุนี้จะสามารถแสดงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้สวมใส่ได้ ปัจจุบันที่พบจากการศึกษา เสื้อของผู้ชายเข้าหลายคนจะมีการประดับลายปักต่างๆ มากขึ้น ซึ่งทั้งนี้ เป็นผลมาจากเพื่อความสวยงามและเป็นความขยันของผู้เป็นแม่หรือภรรยา

- เสื้อหมอผี (ลุย กว่า)

ผู้ใช้ : หมอผี

เป็นเสื้อไม่มีแขนผ่าอก ไม่มีคอปกเสื้อ ตัวเสื้อยาวลงมาคลุมสะโพก นิยมใช้ผ้าลายดอกสีแดงตัดเข้บ จะใช้สวมทับเสื้ออีกตัวที่ใส่อยู่ก่อนแล้วคล้ายเสื้อกั๊ก

ภาพที่ 8 : เสื้อหมอผี

ความสำคัญ

การตัดเย็บเสื้อหมอบีเพื่อใช้สวมใส่ในการแสดงถึงบทบาท-หน้าที่ของผู้สวมใส่ในกิจกรรมทางพิธีกรรม เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างผู้มีบทบาท-หน้าที่ต่างกัน การตัดเย็บด้วยรูปทรงที่เหมือนกับเสื้อกั๊กก็เพื่อความสะดวกในการสวมใส่ ใช้ผ้าสีแดงลายดอกในการตัดเย็บเพื่อความศักดิ์สิทธิ์และเป็นสิริมงคลตามความเชื่อของชาวเข่า

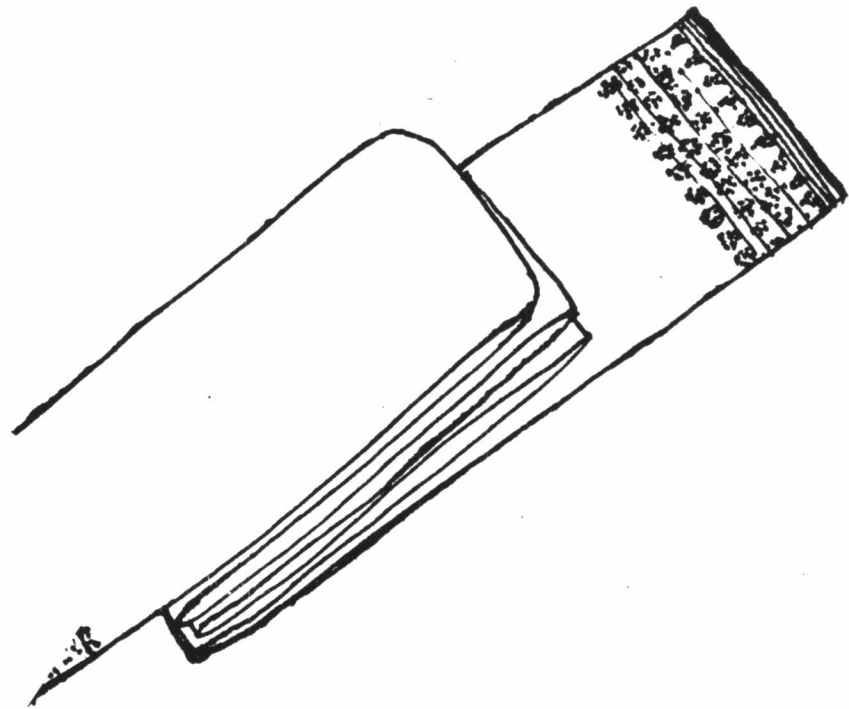
2.2 ผ้าคาดเอว (หละ ซิน)

มี 3 ลักษณะคือ ของผู้หญิง, ของผู้ชาย, และของหมอบี

- ของผู้หญิง

ผู้ใช้ : ผู้หญิง

ลักษณะโดยทั่วไปของผ้าคาดเอวผู้หญิง. จะเหมือนกับผ้าโพกศีรษะสีดำ แต่มีความแตกต่างในตำแหน่งและวิธีการสวมใส่ การใช้ผ้าคาดเอวจะพันผ้าจากด้านหน้าไปด้านหลัง แล้วอ้อมกลับไปมาจนเหลือปลายผ้าพอสมควรที่จะผูกเงื่อนไว้ที่ด้านหลังได้

ภาพที่ 9 : ผ้าคาดเอวผู้หญิง

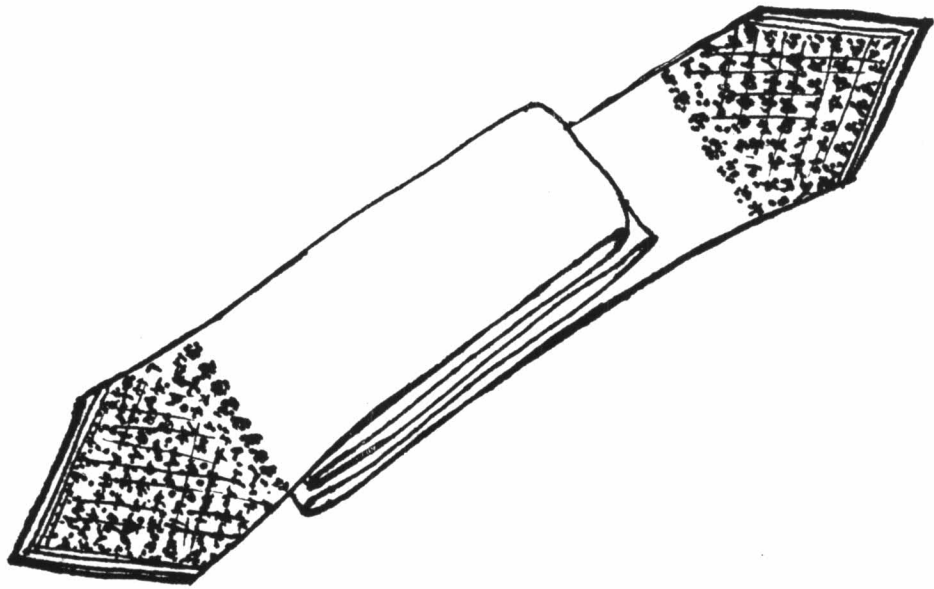
ความสำคัญ

ความยาวของผืนผ้าเพื่อใช้พันรอบเอวต่างเข็มขัด และพันทับชายเสื้อที่พันไว้ครั้งแรก การประดับลายดอกที่ปลายทั้ง เพื่อความสวยงาม ในอดีตผู้ที่มีฐานะดีนิยมที่จะประดับพวงพู่ที่ปลายทั้ง 2 ด้วย แต่ปัจจุบันไหมพรมหาซื้อง่ายและมีราคาไม่แพง การประดับพู่จึงเป็นที่นิยมทั่วไป การพันรอบเอวไปผูกเป็นเงื่อนไว้ที่ด้านหลังเพื่อให้เห็นผ้าในส่วนที่มีลายปัก และเหตุที่ไม่ผูกไว้ข้างหน้าเพราะบริเวณหน้าขากางเกงมีลายปักอยู่แล้ว

- ของผู้ชาย

ผู้ใช้ : ผู้ชาย

ตัดเย็บด้วยผ้าฝ้ายทอมือสีดำและปักลายที่ปลายทั้ง 2 ข้างเช่นเดียวกับของผู้หญิง แต่บริเวณส่วนปลายของผ้าทั้ง 2 ด้านจะเย็บเป็นมุมสามเหลี่ยม และมีความสั้นกว่าของผู้หญิงครึ่งหนึ่ง เวลาใช้จะทาบผ้าจากด้านหลังแล้วมาผูกเงื่อนไว้ด้านหน้าโดยปล่อยชายผ้าให้ยาวลงมา

ภาพที่ 10 : ผ้าคาดเอวผู้ชาย

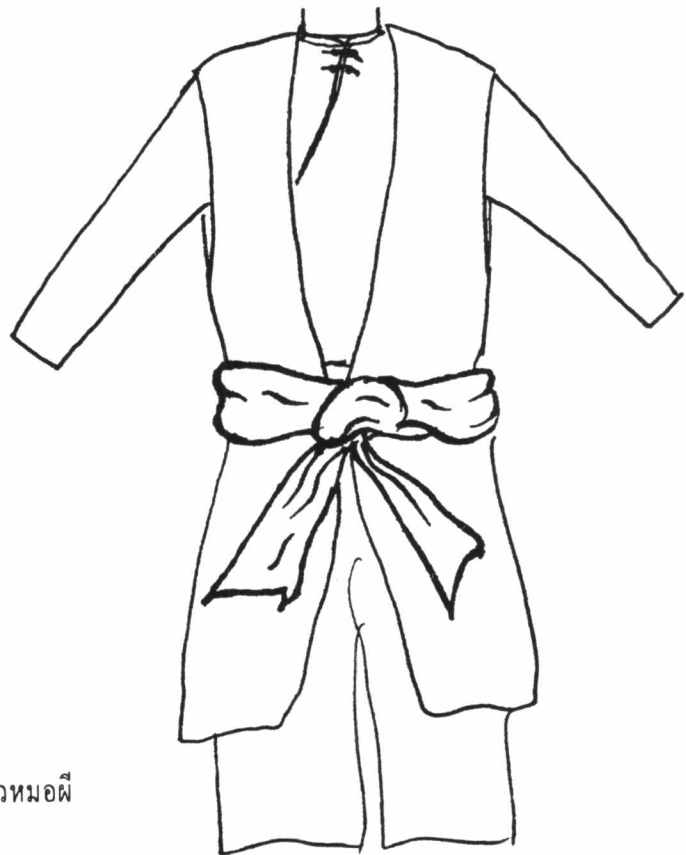
ความสำคัญ

ผ้าคาดเอวของผู้ชาย จะมีประโยชน์การใส่สอยเช่นเดียวกับผ้าคาดเอวของผู้หญิงคือ ใช้แทนเข็มขัดเพื่อมัดขอบกางเกงไม่ให้หลุดได้ง่ายกางเกง และเพิ่มปกสวยเพื่อความสวยงาม

- ของหอมผี (ผา ฮุ่ง)

ผู้ใช้ : หอมผี

ใช้ผ้าพื้นสีแดงตัดเย็บ มีขนาดเท่ากับผ้าคาดเอวของผู้ชาย ไม่ปักลวดลายใดๆ ใช้คาดทับเสื้อหอมผี

ภาพที่ 11 : ผ้าคาดเอวหอมผี

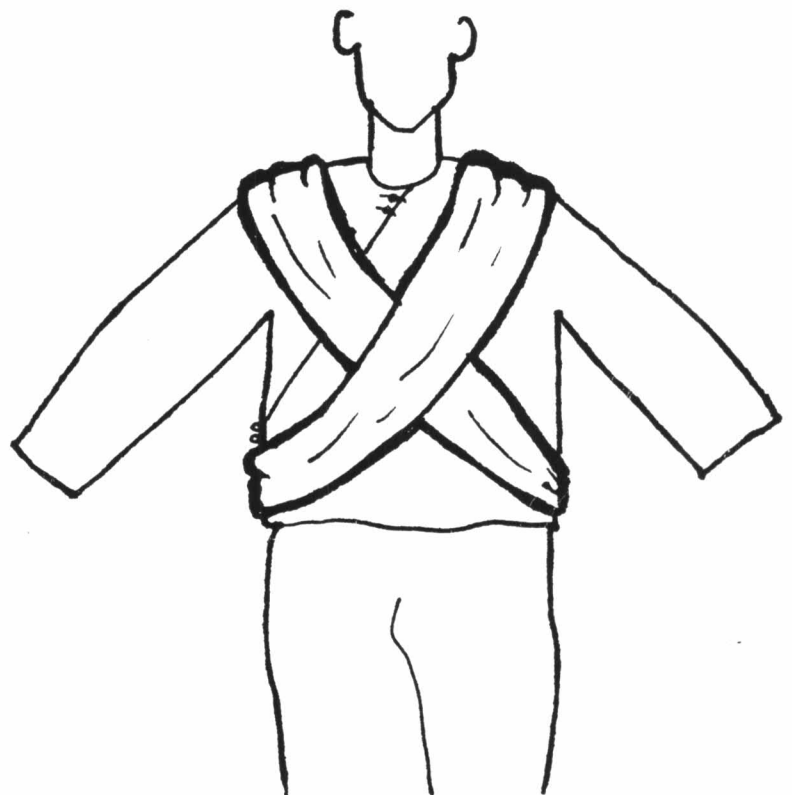
ความสำคัญ

การคาดผ้าซุงของหมอผีก็เพื่อมัดเสื้อหมอผีไม่ให้ครู่รุ่มร่ามเกินไป ใช้สีแดงในการตัดเย็บก็เพื่อแสดงความเป็นสิริมงคล และความศักดิ์สิทธิ์

2.3 ผ้าคาดอก

ผู้ใช้ : ผู้หญิงและผู้ชาย

มีขนาดประมาณ 25x200 ซม. ไม่ปักกลดลายใดๆ ใช้ผ้าพื้นสีขาวและสีแดงในการตัดเย็บ จะใช้คาดช่วงไหล่ไขว้กับเป็นรูป X ด้านหน้า

ภาพที่ 12 : ผ้าคาดอก

ความสำคัญ

ในความเชื่อของชาวเข่า สีขาวคือสีของผู้ชาย และสีแดงคือสีของผู้หญิง ดังนั้นผู้ที่ป็นเจ้าบ่าวเจ้าสาวจึงต้องคาดผ้าสองสีไว้ด้วยกันเพื่อแสดงความเป็นคนคู่ และแสดงสถานภาพของตนในพิธีที่แตกต่างจากผู้อื่น

3. เครื่องแต่งกายที่ใช้กับลำตัวส่วนล่างตั้งแต่เอวถึงปลายเท้า
เครื่องแต่งกายที่ใช้สวมใส่ในตำแหน่งนี้มี 2 ชนิด คือ

3.1 กางเกง (โงว)

กางเกงประจำเผ่าของชาวเข่าแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ

- กางเกง

ผู้ใช้ : ผู้หญิง

ตัดเย็บด้วยผ้าฝ้ายทอมือสีดำ รูปทรงเหมือนกางเกงขาก๊วยของชาวจีน คือ สะโพกใหญ่ เป๋ายาว ขายาว แต่ปลายขาจะแคบ ด้านหน้าของกางเกงตั้งแต่สะโพกลงมาประดับลายปักดอก ปลายขากางเกงจะขลิบด้วยแถบผ้าสีแดง สีขาว 5-7 ชั้น ส่วนด้านหลังจะไม่ปักลวดลายใดๆ เวลาสวมจะเห็นขมของกางเกงไว้ที่เอว

ภาพที่ 13 : กางเกงผู้หญิง

ความสำคัญ

กางเกงผู้หญิงเข้ามีเรื่องเล่าเกี่ยวกับที่มาว่า กษัตริย์จันทรงพระราชทานให้แก่ผันทู บรรพบุรุษของชาวเข่าใส่เข้าพิธีแต่งงานกับพระราชธิดาของพระองค์ เพื่อใช้ปกปิดร่างกายที่เป็นส่นขของผันทู จึงให้ใช้ผ้าปักดอกทั้งผืนคลุมร่างไว้

กางเกงผู้หญิงเข้าเป็นอีกชิ้นส่วนหนึ่งของเครื่องแต่งกายประจำเผ่า ที่มี ความสำคัญพอๆ กับผ้าโพกศีรษะ พู่แดง ในการแสดงความเป็นชนชาติเข้าให้แก่คนภายนอกได้รับรู้

ชาวเข้ามีความภูมิใจในงานศิลปะการปักดอกอันวิจิตรของพวกตน และพวกเขาเชื่อว่าไม่มีชาวเขา
เผ่าใดที่จะปักได้งามเท่า

และนอกจากนั้นกางเกงเขายังเป็นสื่อที่สามารถแสดงถึงบุคลิกภาพ และ
อุปนิสัยของผู้สวมใส่ซึ่งมักจะเป็นผู้ประดิษฐ์อีกด้วยว่าเป็นคนที่มีความเพียรหรือไม่ โดยสังเกตจาก
ความประณีตในการปักดอก

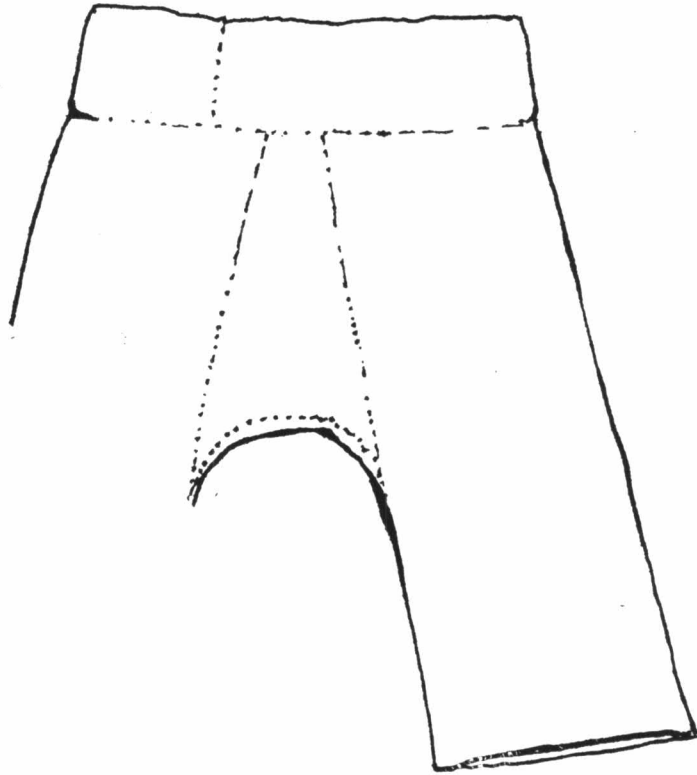
และการแสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สามารถสังเกตได้จาก
กางเกงด้วยคือ สังเกตจากไหมที่ใช้ในการปักและเนื้อผ้าที่นำมาใช้ในการตัดเย็บ เพราะผู้มีฐานะ
ดีจะเลือกไหมอย่างดี มีความมันวาว และผ้าที่ใช้ตัดเย็บจะทอและย้อมอย่างดี

ซึ่งการประดับลวดลายเต็มขากางเกงนี้ นอกจากเพื่อความสวยงามและ
แสดงความหมายดังที่กล่าวไปนั้น ลายปักเหล่านี้ยังสามารถช่วยเพิ่มความหนาให้กับผ้าอีกด้วยเพื่อ
ความคงทนและสวมใส่ได้นาน เพราะกางเกงผืนหนึ่งต้องใช้เวลาปักดอกไม่ต่ำกว่า 6 เดือน
ดังนั้นเมื่อประดิษฐ์ขึ้นมาผืนหนึ่งจึงต้องสามารถเก็บไว้ใช้ได้ยาวนาน

- กางเกงผู้ชาย

ผู้ใช้ : ผู้ชาย

มีลักษณะเช่นเดียวกับของผู้หญิง แต่ปลายขากางเกงจะกว้างกว่า และ
ไม่มีการประดับลวดลายหรือแถบผ้าใดๆ เลยเวลาสวมก็จะใช้เหน็บเอวเช่นเดียวกับกางเกงผู้หญิง

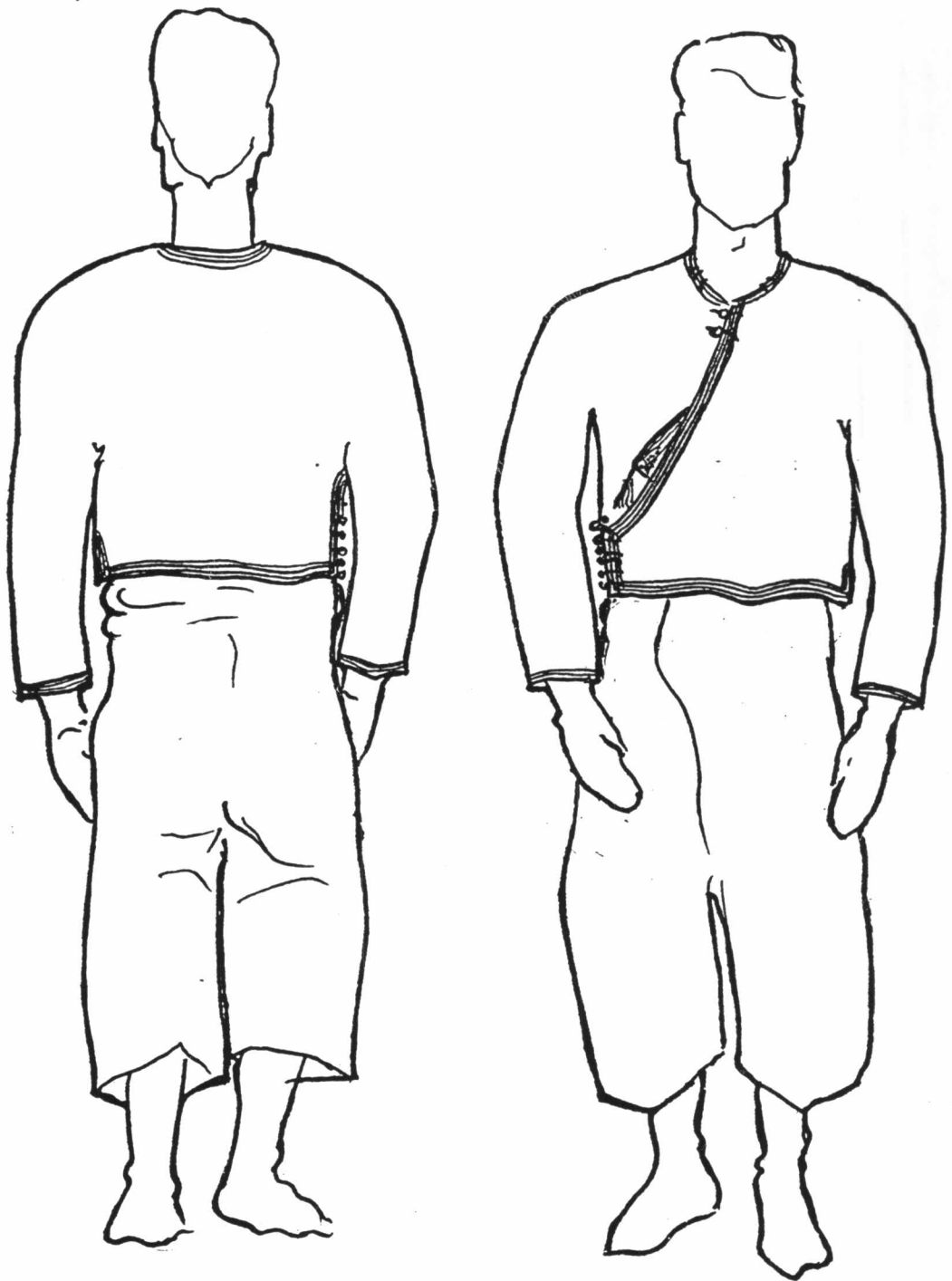

ภาพที่ 14 : กางเกงผู้ชาย

ความสำคัญ

กางเกงของผู้ชายตัดเย็บขึ้นมาเพื่อสวมใส่ปกปิดร่างกาย ไม่จำเป็นต้อง
ปกคลุมดูสวยใดๆ เพราะตามความเชื่อของชนเผ่า ผู้ชายจะไม่แต่งกายสวยงาม

ภาพที่ 15 การสวมใส่เครื่องแต่งกายประจำเผ่าซันหลัก (เลื้อ กางเกง) ของชายเข่า

ภาพที่ 16 การสวมใส่เครื่องแต่งกายประจำเผ่าซิ่นหลัก (ผ้าโพกศีรษะ เลื้อ กางเกง ผ้ายาคอ
เอว) ของหญิงเข้า

ความสำคัญของเครื่องแต่งกายที่แสดงความเป็นเข้า

จากผลการวิเคราะห์ความสำคัญของเครื่องแต่งกายที่แสดงความเป็นเข้าทำให้ทราบว่าการออกแบบ ประดิษฐ์ ตัดเย็บเครื่องแต่งกายที่รวมกันเป็นในลักษณะต่างๆ กันนั้น ชาวเข้าผู้เป็นเจ้าของ ผู้ประดิษฐ์ ตัดเย็บ จะคำนึงถึงความสำคัญในประโยชน์การใช้สอยในชีวิตทางสังคมรอบๆ ตัวว่า เมื่อได้สวมใส่แล้วจะมีผลต่อตัวเขาอย่างไร ซึ่งความสำคัญของเครื่องแต่งกายประจำเผ่าสามารถสรุปได้เป็น 2 ลักษณะคือ

1. ความสำคัญทางธรรมชาติ

การเลือกใช้วัสดุ การออกแบบ ประดิษฐ์ และการตัดเย็บเครื่องแต่งกายประจำเผ่าของชาวเข้าจะมีความสำคัญในการแต่งกายโดยทั่วไปของมนุษย์ ที่ต้องการเครื่องนุ่งห่มมาปกคลุมร่างกายให้อบอุ่นจากสภาพความร้อน-หนาวของภูมิอากาศรอบตัว ไม่ว่าจะเป็นตัวเสื้อที่แขนยาว ตัดเย็บด้วยผ้าฝ้ายทอมือเนื้อหนา หรือการใช้ผ้าสีด้าที่มีคุณสมบัติในการดูดและเก็บรักษาความร้อนได้ดีกว่าสีอื่นๆ ไม่เปื้อนจนเป็นที่สังเกตได้ง่าย เพราะพวกเขาต้องดำเนินชีวิตอยู่ท่ามกลางธรรมชาติที่เป็นป่าเขาและดอยสูงซึ่งมีอากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปี ดังนั้น ชุดประจำเผ่าจึงมีความเหมาะสมด้วยประการทั้งปวงต่อการสวมใส่ เมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมในอดีตก่อนการอพยพลงสู่พื้นที่ราบ

2. ความสำคัญทางวัฒนธรรม

นอกจากความสำคัญทางธรรมชาติ อันเป็นเป็นปัจจัยพื้นฐานในการนุ่งห่มของมนุษย์แล้ว เครื่องแต่งกายยังมีความสำคัญในทางวัฒนธรรมอีกด้วยเพราะการแต่งกายเป็นวัฒนธรรมที่มนุษย์เสริมสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตทางสังคม มนุษย์ไม่ได้แต่งกายเพื่อให้ร่างกายอบอุ่นเท่านั้น แต่ยังต้องการปกปิดความอาย เพื่อความสวยงาม ฯลฯ อีกด้วย นอกจากนั้นยังต้องการแสดงตัวในด้านต่างๆ ให้แก่ผู้อื่นได้รับรู้โดยผ่านการแต่งกาย เครื่องแต่งกายจึงเป็นสัญลักษณ์ที่

เป็นสื่อในการแสดงออกถึงความสำคัญทางวัฒนธรรมเหล่านั้น เครื่องแต่งกายที่แสดงความเป็นเข้า
ก็เช่นกัน ความสำคัญทางวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในเครื่องแต่งกายสรุปได้ดังนี้

- 2.1 เพื่อความสวยงาม ได้แก่ การประดับพู่ การประดับลายปักดอก
- 2.2 เพื่อแสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้สวมใส่ ได้แก่ การเลือกใช้วัสดุ
ในการประดิษฐ์ ตัดเย็บ การประดับเส้นลวดหรือแผ่นเงิน
- 2.3 เพื่อแสดงบทบาทและหน้าที่ของผู้สวมใส่ ได้แก่ การคาดอก การสวมเสื้อ
และใส่หมวกของหมอผี การคาดตั้งจั้น การโพกศีรษะของผู้ชายด้วยผ้าโพกสีดำหรือสีขาว
- 2.4 เพื่อแสดงสถานภาพของผู้สวมใส่ ได้แก่ การโพกศีรษะของผู้หญิง การสวม
หมวกของเด็ก การประดับพวงพู่รอบคอและอกเสื้อของผู้หญิง
- 2.5 เพื่อแสดงบุคลิกภาพของผู้สวมใส่ ได้แก่ การปักดอก
- 2.6 เพื่อแสดงถึงกิจกรรมของผู้สวมใส่ ได้แก่ การสวมใส่ชุดหมอผี การคาดอก
- 2.7 เพื่อแสดงเอกลักษณ์ (identity) เชื้อชาติของผู้สวมใส่ ด้วยการสวม
ใส่เครื่องแต่งกายที่ประกอบด้วยผ้าโพกศีรษะสีแดงและสีดำปักลายดอก สวมเสื้อประดับพวงพู่แดง
นุ่งกางเกงปักดอกเต็มหน้าขา คาดเอวด้วยผ้าปักลายของผู้หญิง และสวมเสื้อม้าขาวข้าง นุ่ง
กางเกงสีดำของผู้ชาย และสวมหมวกที่ประดับพู่แดงของเด็ก

แต่ในบางครั้งเครื่องแต่งกายขึ้นเดียวกัน อาจมีความสำคัญมากกว่า 1 ประการ
เช่น พู่แดง ซึ่งการให้และรับรู้ความสำคัญที่สื่อออกมาจากเครื่องแต่งกายเหล่านี้จะเป็นที่ตกลงและ
เข้าใจ ยอมรับร่วมกันของสมาชิกในชนเผ่าเข้าที่สืบทอดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน

สรุป

การศึกษาลักษณะและความสำคัญของเครื่องแต่งกายที่ชาวเข่าออกแบบ ประดิษฐ์ และ ตัดเย็บขึ้นใช้เป็นชุดสวมใส่เพื่อแสดงความเป็นเข้าในบทนี้ ทำให้ทราบว่า ลักษณะของเครื่องแต่ง กายนั้นมีใช้ถูกออกแบบ ประดิษฐ์ และตัดเย็บขึ้นมาโดยปราศจากความสำคัญในการนำมาสวมใส่ หากแต่เครื่องแต่งกายเหล่านั้นทุกชิ้นต่างมีความสำคัญในตัวของมันเอง เพื่อแสดงบริบททาง วัฒนธรรมของผู้สวมใส่ไม่ว่าจะเป็น การแสดงเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์, แสดงสถานภาพ บทบาท หน้าที่, แสดงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้สวมใส่ ซึ่งการนำเครื่องแต่งกายเหล่านี้มาประกอบกันเป็น ชุดเพื่อใช้สวมใส่ในการดำเนินชีวิตทางสังคมนั้น จะได้นำเสนอในบทต่อไป